

ZÖLD, SÁRGA, PIROS- OKTATÁSI JÖVŐKÉP SZÍNEKBEN

Pásztor Rita, pasztor.rita@partium.ro

Partiumi Keresztény Egyetem, Nagyvárad

Bevezetés

A világjárvány sok szempontból (oktatási idő, módszer, értékelés stb.) átalakította a 2020. márciusáig ismert, hagyományos oktatás minden szintjét. Jelen tanulmányunk egy állapotrajz készítésére vállalkozik a romániai közoktatásról a világjárvány időszakban.

Tanulmányunkban a desk research módszer segítségével gyűjtött adatokon keresztül kívánjuk bemutatni azokat a tendenciákat, amelyek a romániai oktatás eredményességére mutatnak rá, azon belül is a (közoktatási) lemorzsolódásra. A színekkel jelzett oktatási forgatókönyvek a hagyományos oktatást, a hibrid (hagyományos és távoktatás párhuzamosan) oktatást, illetve a távoktatást jelzik. A szekunder elemzés során a nemzetközi és a hazai oktatáskutatásokra alapozva a lemorzsolódás lehetséges mintázatait és a háttértényezők alakulását kívánjuk feltárni. Románia az utolsó helyet foglalja el az európai országok között a jóléti index értéke alapján (*Socialprogress*, 2020). Ilyen körülmények között megfogalmazódik a kérdés, hogy milyen eredményeket hoz az online oktatás. Az eltérő iskolai infrastruktúrák, az internet lefedettség, a digitális kompetenciák hiányossága és további tényezők befolyásolják az oktatási kudarcmutatók értékét, mint a lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás arányát.

Az adatok nemcsak a tanulói oldalról mutatnak hiányokat a távoktatásban való részvétel szempontjából, hanem a pedagógusok esetében is, öt pedagógusból kettő úgy véli, hogy nincs felkészülve erre az oktatási módra. A World Vision kutatás (2020) a hátrányos helyzetű térségek állapotát vizsgálta, eredményeik azt mutatják, hogy a tanulók 40%-a egyáltalán nem vett részt a 2019/2020-as tanév második félévének oktatási rendjében.

Ebben a kontextusban az elkövetkező időszak fontos kérdése, hogy milyen hatással lesz akár a hibrid, akár a távoktatás az iskolai részvételre, a tanulásba való bekapcsolódásra, valamint az is, hogy az oktatáspolitikai milyen felzárkóztatási stratégiát dolgoz ki azok számára, akik, nem vagy csak alig vettek részt a személyes jelenlétet alapuló oktatástól eltérő oktatási formában.

Tanulmányunkban a fogalmi háttér áttekintését követően, a Romániában tapasztalható iskolai lemorzsolódás bemutatására, és a kvalitatív kutatási módszer segítségével gyűjtött primér adatok elemzésére térünk ki.

1. Fogalmi áttekintés

Jelen tanulmányban a lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás fogalma egyaránt megjelenik. Az eltérő fogalmi meghatározás ellenére szoros kapcsolat van a két jelenség között. Az iskolai lemorzsolódás következménye a korai iskolaelhagyásban mutatkozik meg.

A lemorzsolódás fogalmát használjuk akár az egyes programokból, iskolai ciklusokból való kimaradásra, akár az évisméltésre, az évvesztéssel befejezett programra (*Rumberger, 2011; Fehérvári, 2015*). A lemorzsolódás az iskolai útvonal során bekövetkező atipikus események végső következménye. Az atipikus események között olyan tényezők jelennek meg, mint a az iskolai eredménytelenség, a tanulói attitűd, viselkedés, amelyek az egyéni elemeket jelentik, illetve a családi háttér, az iskolai környezet, amelyek az intézményi hatások körébe tartoznak (*Marin et al., 2020*). Esetünkben a fogalomra úgy tekintünk, mint az oktatási programból való kimaradásra.

A tanulási környezet hatása is befolyásolja az iskolai előmenetelt. Tanulási környezeten azokat a fizikai tereket (iskolán belüli és kívüli), kontextusok és kultúrák összességét értjük, ahol a tanulók tanulnak (*Radó, 2017*). Ebben a vonatkozásban sok változást hozott a távoktatás megjelenése.

A 2020-ban kiadott romániai oktatási jelentésben az iskolai lemorzsolódás a közoktatás fontos teljesítmény értékelő mutatójaként jelenik meg. A lemorzsolódási ráta megadja az év elején beiratkozott tanulók száma és ugyanazon tanév végén nyilvántartottak száma közötti különbség, százalékban kifejezve. A számítási módszerrel kapott adatok torzulhatnak, mivel nem követi a megyét váltó diákokat, a külföldön továbbtanulókat, de az elhunytakat, vagy a végleg kizártakat sem (*INSSE, 2020*).

A korai iskola elhagyás az Európai Unióban megalkotott indikátor, amely az oktatáspolitikai számára nyújt objektív számadatokat az iskolai végzettséget nem megszerzőkről. A korai iskolaelhagyás definíciója az uniós dokumentumokban úgy jelenik meg, mint a 18-24 év közötti fiatalok azon csoportja, akik középiskolai végzettség nélkül hagyták ott az oktatást, és az adatfelvételt megelőző négy hétben nem vettek részt sem továbbképzésben, sem tréningen (*Eurostat, 2020a*).

A korai iskolaelhagyás eltérő képet fest az EU-ban. A 2019-es adatok szerint az EU átlag 10% volt, a legalacsonyabb értéket Horvátországban mérték,

3%-kal, a legmagasabbat Spanyolországban 17,3%-kal. A korai iskolaelhagyást tekintve Románia a sereghajtók közé tartozik a 15,3%-os értékkel, utána csak Málta és Spanyolország helyezkedik el (Eurostat, 2020a).

Ezeknek az adatoknak, jövőformáló, munkaerőpiaci vonatkozásuk van. Az iskolai kimaradás vizsgálata, a jelzett hiányok orvoslása fontos stratégiai elem a kormányok számára, hisz az oktatási eredmények/eredménytelenségek, az oktatási kudarcok arra utalnak, hogy egy ország (tovább) veszít gazdasági versenyképességéből. Romániában évente 45000 tanuló morzsolódik le, derül ki a gyermekjogokra vonatkozó országjelentésből (Pop-Onu, 2019).

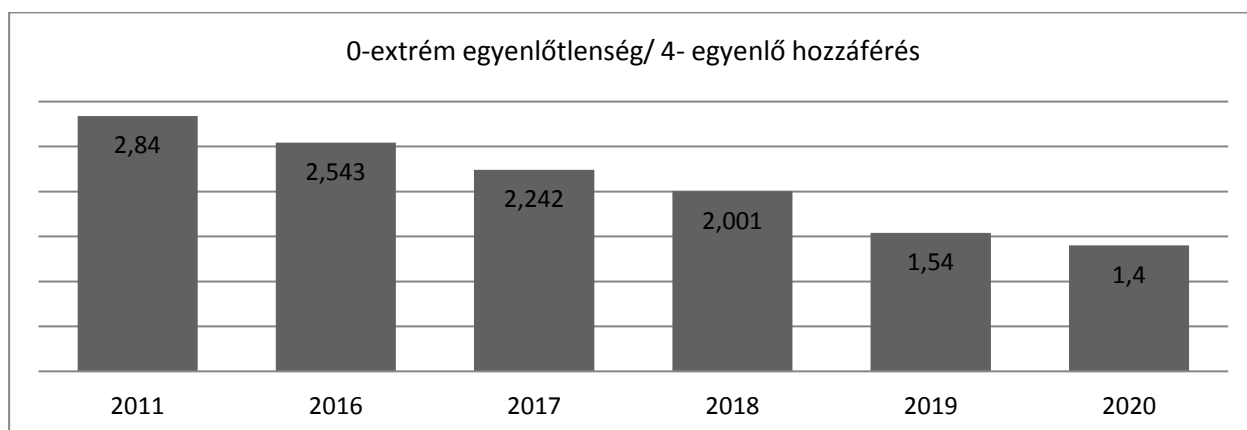
Tíz évvel ezelőtt vállalt három oktatási célból egyet sem sikerült teljesíteni, sem a korai iskolaelhagyást 11,3%-ra lecsökkenteni, sem a 30-34 év közötti fiatalok egyetemi végzettségének növelését 26,7%-ra, sem a kutatásra fordítandó GDP arány növelése nem valósult meg (Eurostat, 2020b).

2. Pillanatkép a romániai közoktatásról

Az Európa Tanács 2020-as országjelentésében komplex módon elemzi Romániát. A jelentés szerint az országot jellemző strukturális munkaerőhiány és csökkenő kompetencia/ készséghiány okai között az oktatás és képzés alacsony munkaerőpiaci relevanciája húzódik. A felnőttképzésben résztvevők száma, amely 2019-ben 1,3% volt, a legalacsonyabb az Unió országai között. Az oktatási egyenlőtlenség növekedését eredményezi a kisgyermekkorú nevelésben való alacsony részvételi arány is. A romániai oktatásban a lemorzsolódás aránya 2019-ben 15,3%-os volt. „Az oktatási eredmények nem javulnak, különösen a vidéki és gazdasági szempontból hátrányos helyzetű területeken. A felsőoktatásban való részvétel alacsony, és továbbra sem igazodik kellőképpen a munkaerőpiaci igényekhez. A természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika (STEM) területén végzettek száma továbbra is különösen alacsony. Románia a digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutató számos eleme – köztük a digitális közszolgáltatások, a teljes lakosság digitális készségei és a vállalkozások digitalizációja – tekintetében gyengén teljesít. Az alapvető digitális készségek és az alapvető szoftverkézségek a legalacsonyabbak között vannak az EU-ban. A nem megfelelő digitális infrastruktúra és oktatási segédanyagok, valamint a digitális készségek hiánya miatt a Covid19-járvány kitörése nyomán a távoktatásra való átállás kihívást jelent az oktatási és képzési intézmények, az oktatók és a diákok, különösen pedig a hátrányos helyzetű tanulók és a romák számára” (Európai Bizottság, 2020, 8.old.). Mindezek tükrében a jelentés megállapítja, hogy Románia

nem rendelkezik integrált, nemzeti szintű korai iskolaelhagyás megelőzésére irányuló hatékony stratégiával.

A társadalmi jólétről szolgáltat adatot a Társadalmi Fejlődés Index (Social Progress Index), amely három fő paraméteren (12 indikátoron) keresztül elemzi a társadalmat. Az index sajátossága, hogy nem az egyes országok GDP-je alapján számolja ki a jóléti mutatókat, hanem az alapvető életfeltételek (víz, táplálkozás, lakásbiztonság stb.), az életfeltételek javításának eszközeihez való hozzáférés (oktatás, tájékoztatás, egészségügy, fenntartható környezet), valamint, hogy van-e mindenkinek esélye az álmai, céljai, törekvései megvalósítására, azaz a lehetőségek mentén. Az oktatás az index egyik aldimenziója. Románia az utolsó helyet foglalja el az európai országok között a jóléti index értéke alapján, 45. helyen van a 163 ország alkotta rangsorban (*Socialprogress*, 2020). Az elmúlt évek adatait nézve Románia helyzete romló tendenciát mutat (1. ábra).

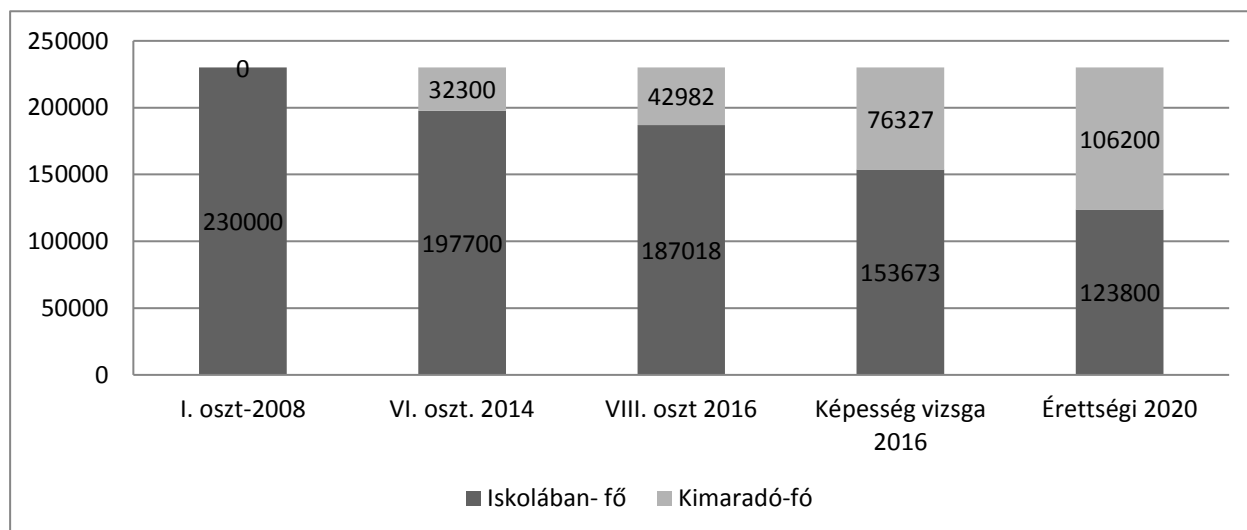
Forrás: Socialprogress, 2020

1. ábra Oktatási hozzáférés értéke Románia esetében (Társadalmi fejlődési Index)

A világjárvány éppen az elmúlt tíz év legkedvezőtlenebb helyzetében találta a romániai oktatást.

Szűkítve az adatokat, az iskolai részvételre azt tapasztaljuk, hogy ott is aggasztó mutatókat találunk. A 2020-ban érettségizett generáció iskolai útvonalát visszanezve azt látjuk, hogy a belépéshez képest, a kilépéskor, vagyis 12 tanév alatt, egy harmada már nem jelenik meg a tanulóknak. Hatos (2020) őket nevezi elpazarolt 1/3-nak, ők azok, akik gazdasági veszteséget jelentenek (2. ábra). Gazdasági veszteség nem csak a felnőtt lét keresőképeségére vonatkozik, hanem az iskolában eltöltött évek és más közpolitikai költségek, mint egészségbiztosítás költségeinek meg nem

térülésére utal. Ezek a fiatalok valószínűleg szakképzetlen munkát végeznek, külföldre mennek, napszámosok lesznek, vagyis alig vesznek részt a társadalmi értékteremtésben, annál inkább elképzelhető, hogy gazdasági, szociális költségeket generálnak. Számukra ez az állapot az elszegényedés, az exklúzió és a társadalmi kohézió csökkenését hozza (Hatos, 2020).

Forrás: Hatos, 2020

2. ábra. Közoktatási iskolai részvétel 2008-2020 között

A kutató szerint a prevenció, ami ebben az esetben az iskolai pályafutás követését fedi, jelentősen javíthatná az iskolai végzettség megszerzésének arányát. A tanulói profil révén, amely a rendelkezésre álló oktatási adatbázisok (Big data korában) alapján meghatározható, előrejelezhetővé válna az iskolai elhagyás lehetősége.

A fenti korosztályt vizsgáló kutatás zajlott Románia területén fekvő érmelléki mikrorégió egyik iskolaközpontjában. Az iskolai lemorzsolódást vizsgáló, 2015-be zajló kutatás eredménye szerint a jelenség aránya 25%-ot mutat. A kimaradás előzményei között minden esetben megjelent olyan atipikus elem, mint a tantárgy-bukás (félévi sikertelen teljesítés), évisméltás (tanév végi sikertelen teljesítés, az 5-ös átmenőjegy² alatti osztályzat elérése), hiányzás. A lemorzsolódás arányát ebben az esetben úgy értelmeztük, mint az iskolai belépés, első osztály beiskolázási adatai és a kilépési adatok (nyolcadik, esetenként hetedik osztály) közötti

² A romániai oktatási rendszerben 1-től 10-ig osztályozznak, az 1-4 közötti jegy elégtelen, az 5-10 közötti jelenti az átmenő osztályzatot.

különbséget. A kutatás rávilágított arra, hogy az életpályák alultervezése a falusi környezethez, alacsony szülői végzettséghez köthető, amely arra utal, hogy az oktatási és szociális problémák egymásra tevődése a továbbtanulási döntést jelentősen korlátozza (Pásztor, 2018).

A feltáró kutatási adatok, az elkészített iskolai esettanulmány keretében rámutattak a lemorzsolódás kistérségi jellemzőire, amelyek a szakirodalomban megfogalmazottakkal összhangban állnak (Bonea, 2019; Marin et al., 2020). A lemorzsolódás hátterében a szocio- gazdasági helyzet, az etnikai hovatartozás jelenik meg leggyakrabban. Az esettanulmányban a bemeneti és kimeneti adatokat vizsgálva megerősíthető, hogy a roma tanulók nem jutnak az általános iskolai oktatási ciklus végére (Pásztor, 2017). A magyar tannyelvű oktatásban³ az oktatási szintek közötti átmenetet a tannyelv választás tovább bonyolítja.

A következőkben röviden áttekintjük azokat a forгатókönyveket, és azok értékelését, amelyek megjelentek a tanításban az elmúlt két félévben, a 2019-2020-as tanév tavaszi félévében és a 2020-2021-es tanév őszi félévében.

3. Oktatási scenáriók

A különböző oktatási scenáriókat a közvetkező módon határozzuk meg:

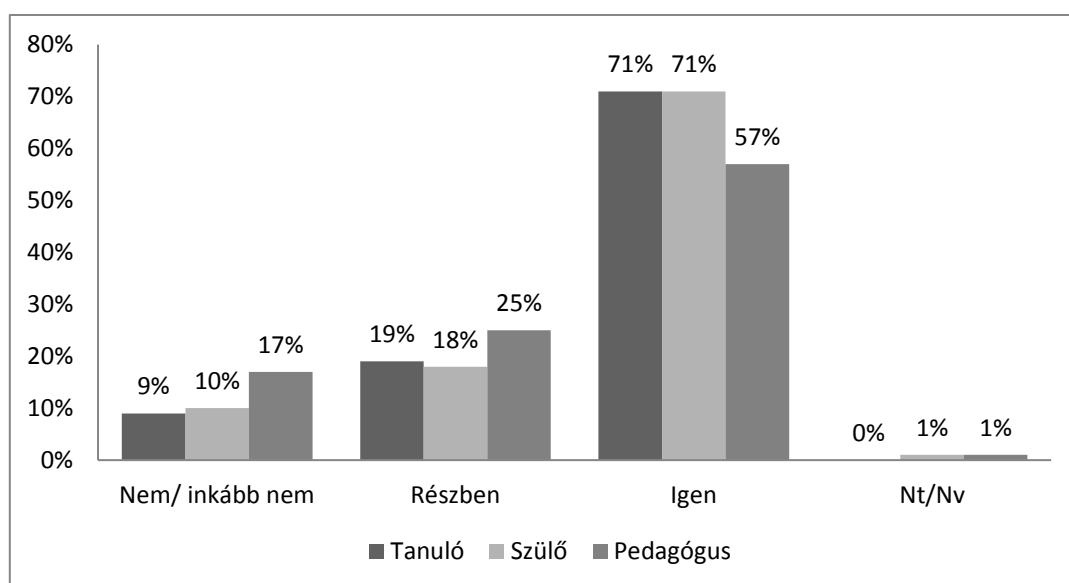
- zöld: a hagyományos, személyes jelenléten alapuló oktatás,
- sárga: az elemi iskolások, 8. és 12. osztályok fizikai jelenlétű oktatásban, a többi évfolyam hibrid oktatásban vesz részt, vagyis az osztály egy része személyes jelenléti oktatásban, másik része pedig online oktatásban tanul, melyet hetente cserélnek,
- piros: távoktatás mindenkinek (Salvati Copii, 2020).

2020 őszén az iskolák 20%-a változtatott az első hónapban az indulási terveken, vagyis a hagyományos oktatást kellett felcserélni valamelyik másik oktatási formával, feladva ezzel a régi rend visszaállítására való törekvést. A hagyományos oktatás fontosságát őszre számos kutatási eredmény megerősítette (Salvati Copii, 2020; World Vision, 2020). Felmérési adatok szerint 2020-tavaszi félévben a hátrányos helyzetű térségekben (főképp vidéken) élő tanulók 40%-a nem vett részt az távoktatásban, 7,4% a tanulók 7,4%-a nem rendelkezett eszközzel az online oktatáshoz, valamint 46,1%-a telefont használt az órákhoz való

³ A magyar oktatás szempontjából a tannyelvet váltók is lemorzsolódást jelentenek.

kapcsolódáshoz. Az új oktatási formák minőségét a kutatási eredmények a sárga változatban 64%-kal, a pirosban 66%-kal tartották rosszabbnak, mint a hagyományos oktatásban (*World Vision, 2020*).

Az online oktatáshoz szükséges erőforrásokat a három érintett – diák, szülő, pedagógus – eltérő módon értékelte. A szükséges erőforrások itt a technikai felszereltséget (számítógép, kamera, internet) és a digitális ismereteket (platformok, alkalmazások használata stb.) jelentette. A legpesszimistábbak a pedagógusok voltak a felszereltség tekintetében, melyet az alábbi ábra mutat (3. ábra).

Forrás: Salvati Copii, 2020, 18.

3. ábra Az online oktatáshoz szükséges technikai felszereltség megléte (2020, %)

A kompetenciák (alkalmazások, megosztások, platformok kezelése) terén is a pedagógusok véleménye azt tükrözte, hogy közöttük többen vannak olyanok, akik nem, vagy kis mértékben jártasok a digitális világban (37%), mint a szülők (26%), vagy a gyerekek között (27%) (*Salvati Copii, 2020, 19.old.*). Ezt az eltérést az indokolhatja, hogy a pedagógusok jobban átlátják, a szükséges készségek körét, mint a szülők, vagy a tanulók.

A tanulmány empirikus részében a pedagógus interjúk révén arra törekszünk, hogy az eddig ismertetett, általános érvényű adatok mellett minőségi adatokat is bemutassunk az oktatási folyamatokról.

4. A megváltozott tanulói környezet jellemzői a pedagógus interjúk metszetében

Az oktatás változásainak vizsgálatát szolgáló adatgyűjtést kvalitatív kutatási módszer, az interjú segítette. Az elvégzett interjú sorozat célja az volt, hogy betekintést engedjen a romániai közoktatás hétköznapi menetébe. Kutatási kérdésünk arra vonatkozott, hogy a pedagógusok milyen felkészültséggel, felszereltséggel, iskolai (állami) támogatással vesznek részt akár a hibrid, akár az online oktatási tevékenységekben. Arra is kitértünk, hogy a tanulói részvétel miképp alakul, mennyire eredményes a megváltozott tanulási környezetben.

Az interjú 2020. október-november hónapjaiban zajlott, összesen nyolc pedagógussal. Az egyéni, félig strukturált interjúkra vagy a megkérdezett munkahelyén (oktatási intézményben), vagy az alany lakóhelyén került sor. Az interjú során megkeresett pedagógusok közül mindössze kettő számít pályakezdőnek, akik 4 éve tanítanak, a többiek több, mint húsz éve oktatnak. A nyolc megkérdezett nem szerinti megoszlása igazodik a pedagógus pálya elnöiesedéséhez ugyanis 7 nő és csupán egy férfi vett részt, életkoruk szerint pedig 24-49 éves korúak közé tartoznak. Az interjú alanyok kiválasztása véletlenszerűen történt. Minden esetben Bihar megyei iskolában dolgozó pedagógusokat kérdeztünk, akik közül egy óvodapedagógus, három tanítónő, két általános- és két középiskolai tanár volt. Minden pedagógus magyar tannyelvű oktatásban tanít. A települések között mind község, mind város megjelenik. Az interjúk érdekessége, illetve a kialakult helyzet kiszámíthatatlanságát is jól tükrözi, hogy az októberi interjúk még a hagyományos vagy hibrid oktatásban találta a pedagógusokat, a novemberi interjúk (szám szerint három), már a távoktatásban zajlott. Ez azonban nem okozott gondot, mivel az oktatási szcenáriók mindhárom formáját megtapasztalta minden résztvevő. Az interjúk tartalomelemzése segítette a kutatási kérdések megválaszolását.

Az alanyok számára a 2020. márciusi átállás sok újat, ismeretlen helyzetet hozott. A napi oktatási rutinban előtte nem jelent meg ilyen hangsúlyosan a technikai eszközök és a digitális kompetencia szükségessége. A kialakult helyzet váratlanul ért mindenkit.

„Tanítóként megélni az online tanítást, pont olyan volt, mintha csekély úszás tudásommal az óceánba dobtak volna. Az elején semmilyen segítséget nem kaptam, gondolok itt az eszközökre (laptop, kamera, hangszóró, fülhallgató stb.), a képzésre, vagy csak egyszerű útmutatásra. Most örültem csak igazán annak, hogy én legalább 10 éve használom a laptopot tanítás közben.

Az első időben ki kellett találni, hogy a gyerekek mikor, és hogyan tudják megnézni a feltett anyagot, hogyan tudják elkészíteni, és milyen formában juttatják vissza hozzám. Másodikosaim voltak tavaly márciusban, a második

osztály kellős közepén, amikor még nagyon sok az elmélyíteni való, minden téren, minden tantárgyból. Nem mehettem élő egyenesben, mert a gyerek még kicsi az eszköz kezeléséhez, nincs otthon a szülő, hiszen nagyrészüket a Borsi úti gyárakban dolgozik, s azok nem álltak le. Volt olyan, ahol csak anyja mobilja volt az eszköz, amelyen az online tananyagot meg lehetett nézni, így mindenképp meg kellett várni a szülőt. Maradt hát a feltett anyag, amelyet délután meg lehetett nézni, elkészíteni és feltenni az osztály facebook csoportjába. Egész jól működött...” (Tanítónő, 49 éves).

Az országban sem a 2019-2020-as tanév tavaszi félévében, sem pedig a 2020-2021-es tanévre nem alakult ki egy egységes rendszer, ami szerint zajlik az oktatás. A pedagógusok legtöbbször belekóstolt több platform alkalmazásába. Az általános- és középiskolai tanulók tanórái más és más platformokon zajlottak. Ez nem csak a kisebb, általános iskolai diákoknak, de azok szüleinek is komoly kihívást jelentett. Az első időszakban a gyerekek, sok esetben szülei segítségével próbáltak megismerkedni a különböző online színterekkel.

„Tekintettel arra, hogy három iskolában vagyok, mindenütt más online oktatási platformot használunk, így volt alkalmam többfelét megismerni. Olyan tréningeken vettem részt, amelyeket az iskola tartott, többnyire önállóan tanultam meg használni a platformokat. Dolgozom Microsoft Teamsbe, Classroomba meetet használva, de Zoomoltam is egyidőben. Nagyon nehéz a készülék szempontjából, mivel sokkal szájbarágósabban kell elmondani így mindent s mindezt le is kell írni a diákoknak utasításban. Nehezebben lehet haladni az anyaggal, mivel egyszerre csak kicsit, keveset érdemes feladni. A kicsiknél akkor hatékony az óra, ha szülők is ott ülnek a háttérben, gondolok itt előkészítő, elsős gyerekekre, a nagyobbak jobban boldogulnak. Nehezebben ellenőrizhetők így le, véleményem szerint azok a diákok, akik az iskolában is dolgoznak, online térben még többet dolgoznak, és akik az iskolában sem aktívak, itt még annyit sem tesznek meg. Véleményem szerint az első négy és az 5-8 osztályokban csak az osztálytermekben való tanulás lehet sikeres” (Általános iskolai tanár, 28 éves).

Ez a helyzet némileg változott őszi. Tanulva az előző félév kaotikusságából, legalább iskolánként ugyanazt a platformot kezdték el használni a pedagógus kollégák.

A pedagógusok számára fontossá vált a hiányzó informatikai ismeretek pótlása, az online oktatási módszerek megismerése, ezért a nyár folyamán mindenki részt vett valamilyen képzésen, akár anyagi áldozatot is vállalva, mivel az állami támogatás nem terjedt ki minden pedagógus érdeklődésének megfelelő képzésre. Gyakori volt, hogy az iskola vezetősége volt az, aki megszervezte és finanszírozta az oktatói számára fontosnak tartott képzést.

„Közben, én tanultam a számítógépemet... Először a férjem segítségével... Aztán lassan ráérezve, ráhibázva... a megoldásokra. A PPT készítés rejtelseit már ezelőtt is ismertem, de nagyon hamar rá kellett ébredni, hogy nagyon sok szülő telefonja nem nyitja meg a PPT-t, így filmmé kellett alakítani őket. Ez viszonylag könnyen ment, egy jó programmal.

Aztán beiratkoztam, a „Profesor in online” tanfolyamra, aztán egy másikra, harmadikra és sokadikra. Volt, ami ingyenes volt, és volt, ami nem..., de mindegyik adott valamit, ha mást nem önbizalmat, hogy jó az út, amin járok.

Nagyon sokat tanultam. Legtöbbet a magyarországi kollégáktól. Ők mindig válaszolnak a feltett kérdésre, legyen az akármilyen blőd. Nagyon sokat kísérleteztem, gyakoroltam és persze ügyetlenkedtem, de úgy érzem egész jól elboldogulok a különböző felületeken. Úgy gondolom, meg kell ismerni a különböző platformokat, de ki kell választani mi az, amely annak a korosztálynak, akit tanítasz a legmegfelelőbb. Ez nálam olyan 4-5-re szűkült, és azokból kell a lehető legjobb dolgot kihozni” (Tanítónő, 49 éves).

Az internet világának gazdagsága lehetőséget teremtett arra is, hogy az oktatók „önsegítő” csoportokat hozzanak létre, ahol nem voltak országhatárok sem.

Időközben a válaszadó pedagógusok közül mindenkinek kialakult a saját stratégiája a két új oktatási formára, a hibrid- és a távoktatásra. A munka megtervezésének alapját a saját lehetőségeik, erőforrásaik jelentik, ehhez esetenként a szülői együttműködést is figyelembe veszik. Ez utóbbi nem minden osztály esetében lehetséges, de leginkább az egyéni eltérés az általános. Minden osztályban *„van olyan tanuló, akinek nem segítenek a szülei, vagy mert nem tudnak, vagy mert nem akarnak”* (Tanítónő, 49 éves).

A saját stratégiát szemlélteti az alábbi interjú részlet is:

„A harmadik osztályt már fizikai jelenléttel kezdtük, de már iskolakezdés előtt tudtam, fel kell készítenem a tanulókat az online időszakra, mely csak idő kérdése volt, és el is érkezett. Ebben nagy segítség volt két laptop és egy számítógép, amit egy szomszédom ajánlott fel az osztályomnak.

Gyakorlatilag az első naptól hibridben tanítottam. Egyrészt azért, hogy az, aki otthon maradt ne maradjon le, másrészt nekem is gyakorolnom kellett, hogy működnek az így kidolgozott leckék, és így az otthon rekedt gyerekek gyakorolhatták a platformhoz való csatlakozást, a feladatok elkészítését.

Nagyon jó döntés volt, mert hat hét után, mikor mindenki áttért az online oktatásra, a gyerekek nagyon könnyen csatlakoztak, boldogultak a

felületen. Ki tudják tölteni az online tesztlapokat, játékokat oldanak meg, amelyeknek eredményeit meg tudják osztani velem” (Tanítónő, 49 éves).

A román közoktatásra is az jellemző, hogy a bemeneti oldalon nincs egységes tudás, kompetencia ismeret, ennek ellenére viszont a kimeneti oldalon ugyan az az elvárt tudás. Az iskolai eredmények nem mindig tükrözik a valós tudást, ez is előtérbe került a beszélgetések során:

„Az engedékeny jegyadás talán segíti a bukdácsolókat, tudást ugyan nem, de átmenő jegyet kapnak. Nem biztos, hogy az a jövőre nézve jó, de a jelenben megoldja az adminisztrációt és javítja a statisztikát.” (Középiskolai tanárnő, 46 éves).

A világhjárvány okozta változások sarkított kezelése is kidomborodott a véleményekben: *„Túl kell lenni azon a szemléleten, hogy az egészségügyi előírások az oktatás minőségét is javítják, ez nem elég annak biztosításához” (Középiskolai tanárnő, 48 éves).*

A fenti interjú részletek a pedagógusok pozitív attitűdjét szemlélteti. A kialakult helyzetben a problémakezelési készség előtérbe került. A fejlődési szándék is fontos, de önmagában, a pedagógus nem tudja hatékonyan végezni a tanítói munkát. A kihívások közé tartozik a tanulói motiváció kialakítása és megtartása is. Ezt nem sikerült a tanórák keretében maradéktalanul létrehozni.

„Találkozom naponta azzal a jelenséggel, hogy „ma is bejelentkeztem”. Azt érzem, hogy ez a szemlélet dominál a középiskolás tanulók körében. Persze tudom, hogy van kivétel, de nem veszik komolyan ezt a fajta tanulást.” (Középiskolai tanárnő, 48 éves).

A „bejelentkezés” állapota azért is vált fontossá, mert első körben, 2020 áprilisában megjelent az órai jelenlét vezetése. A sok hiányzás miatt magaviseleti jegy levonás járt. A jelenléttel a tanulási előrehaladást vélték javítani.

Az online/hibrid oktatás valós eredményessége még rejtély mindenki számára. Egyik megkérdezett sem zárta ki a lemorzsolódás növekedésének esélyét, főképp azért, mert nem látják megvalósíthatónak minden tanuló esetében a lemaradások bepótlását.

A pedagógus interjúk lehetőséget teremtettek a scenáriók értékelésére a szakemberek szemszögéből. A válaszok egybehangzóan azt fogalmazták meg, hogy a piros forgatókönyvnél a hibrid, bár nehezebb, de mégis jobb. Az elemi és általános iskolákban leginkább a személyes jelenlétű oktatást preferálják. A középiskolában könnyebb az online oktatás kivitelezése. Az online/hibrid oktatás eredményességére vonatkozó országos kutatási adatokkal összecseng a pedagógusok véleménye, megfogalmazásuk

alapján a több távoktatás kevesebb ismeretátadást, és befogadást tesz lehetővé.

„Ami az online oktatás hatékonyságát illeti, még nem látom biztosan mi is történt, mennyire volt hatékony ez az időszak. Tény, hogy 40 percbe nem fér sok, de talán pont azért, mert kevesebb az anyag pl. a román tanulás, mintha jobban menne. A matematika tanítás ugyanakkor nem egyszerű... Úgy érzem sokkal nehezebb az új fogalmak bevezetése.

A legnagyobb probléma azonban a SNI-s tanulókkal való munka. Differenciálni az osztályban teljesen természetes, még a gyermek sem érzi annyira, hogy neki esetleg mást kell csinálnia. Online óra közben ez nagyon feltűnő, elég körülményes ezt jól csinálni. Arról nem is beszélve, hogy ami a többi gyereknél természetes – a szülői segítség – az, ezeknél a gyerekeknél teljesen kimarad. Ezek a gyerekek nagyon lemaradnak. Kíváncsian várom, hogyan gondolja a kormány a felzárkóztatást, mert az ilyen gyerekeknek lenne arra igazán szüksége” (Tanítónő, 49 éves).

A tanulástól még távolabb kerülnek azok a tanulók, akik a hagyományos képzésben is nehezebben boldogultak.

Összegzés

Kutatásunk célja az volt, hogy helyzetrajzot készítsünk az aktuális román közoktatási helyzetről. A lemorzsolódás klasszikus okai mellett (család szocio-kulturális jellemzői, iskolarendszer sajátosságai stb.), újabbak jelennek meg, mint a hiányzó infrastruktúra, az alacsony szintű digitális kompetencia. A tanulói útvonalakat alakító tényezők bővültek az online/hibrid oktatás kapcsán. Új adaptációs készségek kialakulása vált szükségessé, sokszor nemcsak a technikai kompetencia hiánya okozta problémák várnak megoldásra, hanem előfordul, hogy a tanulási környezet sem áll a diák rendelkezésére, ahonnan az online oktatási órákra zavartalanul bekapcsolódhat.

A fő kutatási kérdés arra vonatkozott, hogy az aktuális helyzetben (világjárvány miatti korlátozások) megjelenik az oktatási dokumentumokban, az oktatási scenáriók menetrendjében az oktatási sikertelenséget okozó tényezők vizsgálata, a lemaradók és a kimaradók felzárkóztatása. Tapasztalataink szerint a fókuszban az elmúlt két félévben az egészségügyi szabályok kidolgozása és betartatása volt. A részvétel is hangsúlyt kapott, abban az értelemben, hogy a jelenlétet mind a tanulók, mind a pedagógusok esetében folyamatosan követik. Megállapíthatjuk azonban, hogy a távolmaradók bevonására nem tudnak minden iskolában figyelni, nem sikerül minden esetben a kiváltó okokat feltárni és azokat orvosolni. Az elmúlt időszak eseményei megerősítik, hogy csupán a

technikai eszközök nem elegendők a helyzet okozta változások kezelésére és a felmerülő problémák megoldására. A tanulók kimaradását magaviseleti jegy levonásával „jutalmazták”. Ez az eljárás azonban a kiváltó okokat, akár egyéni, akár családi, akár intézményi eredetűek legyenek azok, nem tudja kezelni. Az interjúk adatai szerint leginkább, két félév után is, egyéni-pedagógus megoldások születtek.

Az állapotjelzők értékei miatt úgy véljük szükséges, hogy időben gyors beavatkozás történjen a felzárkóztatási modelleket kidolgozására, mivel az idő, mint tényező fontos szempont, ha a lemorzsolódást, mint folyamatot tekintjük. Az oktatási részvétel mellett, fontos kérdés az is, hogy sikerül-e megfelelő tudással egy-egy iskolai ciklus végére érnie a fiataloknak, miközben a kutatások nem ezt mutatják. A büntetés-szemlélet támogató-szemléletté alakítása, a mennyiségi tudás helyett a tartalmi minőség fontosságára fókuszálás vélhetően pozitív irányú változást eredményezhet az oktatási rendszerben.

A román oktatási rendszer nem felkészült az online oktatási módra, az átállás sikeressége rövid távú stratégiákban mutatkozik meg, mint a „ma sikerült” gondolata. Számolni lehet azzal is, hogy a mai iskolai kudarcok kihatással lesznek a következő évek társadalmi jellemzőire. A rendszerszemlélet – amely együtt gondol a diákra, a pedagógusra és a szülőre –, hozhat új lendületet az oktatásba.

Irodalomjegyzék

Bonea, G. V. (2019): Abandonul școlar, XXX.(4.), p387–403

Európai Bizottság (2020): *A TANÁCS AJÁNLÁSA Románia 2020. évi nemzeti reformprogramjáról, amelyben véleményezi Románia 2020. évi konvergenciaprogramját.* Brüsszel. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0523&from=EN>.
Letöltés ideje: 2020.10.25.

Eurostat (2020a): *Early leavers from education. 2020.* https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Early_leavers_from_education_and_training. Letöltés ideje: 2020.10.25. 25

Eurostat (2020b): *Monitorul educației și formării 2019.* https://ec.europa.eu/education/sites/default/files/document-library-docs/et-monitor-report-2019-romania_ro.pdf.
Letöltés ideje: 2020.10.25.

Fehérvári, A. (2015): Lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás trendjei, *Neveléstudomány*, 3(3), p31–47

Hatos, A. (2020): Despre treimea irosită din educația românească (A romániai oktatás elpazarolt 1/3-ról)'. Available at: <https://hatos.ro/2020/10/despre->

treimea-irosita-din-educatie/?fbclid=IwAR0QNU3IIzvBOR_HHoewvPwvoE-3FxEBUI9M3aHLafg_Nxuqu0ZLGsnWDUI.
Letöltés ideje: 2020.10.25.

INSSE (2020): *Sistemul educațional în România*. Bukarest: Institutul Național de Statistică.

https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/sistemul_educational_in_romania_2018_2019_0.pdf.

Letöltés ideje: 2020.10.25.

Marin, L. G. et al. (2020): *Indicele de risc socio educațional. Analiză 2015-2019*. Bukarest: Human Catalyst.

<https://hartairse.humancatalyst.ro/storage/app/public/docs/studiu.pdf>.

Letöltés ideje: 2020.10.25.

Pásztor, R. G. (2017): *Kisebbségi és kettős kisebbségi létben élő fiatalok továbbtanulási aspirációi egy hátrányos helyzetű térségben*. Debreceni Egyetem. https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/241594/Pasztor_Rita_Gizella_Disszertacio_titkositott.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Letöltés ideje: 2020.10.25.

Pásztor, R. G. (2018): Az érmelléki magyar kisebbség "iskola-lét" kérdései a demográfiai változások tükrében, in *Magyarok a Kárpát-medencében 3. Migráció*. Szeged: Egyesület Közép-Európa Kutatására, p251–264

Pop, I. and Onu, D. (2019): *Child Rights Now! Romania*. <https://www.tdh.ro/ro/child-rights-now-romania>

Letöltés ideje: 2020.10.25.

Radó, P. (2017): *Az iskola jövője*. Budapest: Noran Libro.

Rumberger, R. W. (2011): *Dropping out*. Cambridge: Harvard University Press.

Salvati Copii (2020): *Studiu privind opiniile partenerilor educaționali cu privire la condițiile de începere a anului școlar 2020-2021 în condițiile pandemiei COVID 19 în România. raport de cercetare*. <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/6c/6c17fec7-a1a0-4ec1-9163-2cac5ae3a99b.pdf>

Letöltés ideje: 2020.10.25.

Socialprogress (2020): *Social Progress Index*. <https://www.socialprogress.org>

Letöltés ideje: 2020.10.25.

World Vision (2020): *Bunăstarea copilului din mediul rural în perioada pandemiei*. https://worldvision.ro/wp-content/uploads/2020/10/Infografice_Raport_Covid_ref.pdf

Letöltés ideje: 2020.10.25.